Poštnina plačana v gotovini. Maribor, četrtek 1. februarja 1940 Štev. 5. Leto III.

Cena 1·50 din

Edinost

Tiskarna in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsak četrtek
Naročnina letno 32 din, polletno 16 din, četrtletno 8 din, za inozemstvo letno 60 din
Rokopisi se ne vračajo - Pošt. ček. rač. 11.717 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
Oglasi po ceniku

Vlada se vedno več priuč od kritike svojih nasprotnikov, kakor od pohvale svojih laskačev. **Harold Laski.**

Zakaj se borijo zavezniki?

Zavezniški vojni cilji in nekatera vojaška vprašanja

Izmena angleškega vojnega ministra je povzročila po angleškem in francoskem pa tudi po ostalem svetovnem časopisju mnogo ugibanj, o katerih smo v »Edinosti« že poročali. Pri tej priliki so nekateri časopisi opozorili na nekatera vprašanja današnje vojne, ki še vedno niso razčiščena in o katerih si tudi ministri današnje Velike Britanije pa tudi Francije niso povsem edini.

Predvsem so tu v o j n i c i l j i. O njih se je mnogo govorilo, skoro vsaka izmed vodilnih osebnosti današnje britanske vlade je že izrazila svoje mnenje o tem vprašanju. Toda vsa ta mnenja se le na videz popolnoma skladajo. Če trdijo današnji britanski ministri, da gre za odpravo in popravo krivic, bi bilo treba vse kakor šele dognati, kaj vse se smatra kot krivica. Imamo več dejstev, ki označujejo Hitlerjevo politiko in do katerih skušajo angleški ministri zavzeti svoja stališča. Če odštejemo remilitarizacijo Posarja, bi bilo treba omeniti: priključitev Avstrije, priključitev Sudetov, priključitev Češke in Moravske ter podreditev Poljske. Že pri Avstriji nastane precejšen problem. Dočim Churchill vključuje vzposatvitev —neodvisne Avstrije med vojne cilje, govori Chmaberlain o svobodni odločitvi, ki bi se izvedla z nekakim plebiscitom. Henderson, zadnji angleški poslanik v Berlinu niti tega ne predvideva ter dopušča geslo: en narod, ena država in en vodja, kot pravično. Zdi se, da je istega mnenja tudi zunanji minister lord Halifax, saj pravijo, da je bila priključitev Avstrije tista točka, radi katere je moral oditi v tem vprašanju odločni Eden, ki ga je zamenjal popustljivejši Halifax. Doslej še ni nikakega dokaza, da je Halifax svoje prepričanje izpremenil. Tudi finančni minister Sir John Simon gleda podobno na to vprašanje. S tem v zvezi se govori tudi o drugem načrtu, o skupni nemško katoliški državi, ki bi vsebovala Bavarsko in Avstrijo. Tudi vesti o vzpostavitvi Habsburžanov posebno v Franciji še niso povsem utihnile.

Drugo nič manj sporno vprašanje so Sudeti. Čeprav je Chamberlain izrazil svoje razočaranje nad nemško nacionalno socialistično politiko, se doslej še ni dovolj jasno izrazil o Sudetih. Ali je še sedaj tega mnenja, da spadajo sudetski Nemci pod Nemčijo in da je to še najbolj pravična ureditev? Ali pa je tudi tu že izpremenil svoje mnenje? Tudi vzpostavitev Poljske krije v sebi mnogo problemov. Sprva se je na najodgovornejših mestih poudarjalo, da gre tu predvsem za poljsko zapadno mejo. Po pričetku finske vojne pa se delajo vedno manjše razlike med Sovjetsko Rusijo in Nemčijo. Poljski predstavniki v Parizu in Londonu očitno govorijo o vzpostavitvi stare Poljske tudi na vzhodu. Tu torej ne bi šlo za uveljavljanje narodnostnega načela, kakršno predstavlja proti vzhodu t. im. Curzonova črta, ki tvori danes mejo med Nemčijo in Sovjetsko Rusijo.

Vsi ti načrti imajo — kakor si mestoma nasprotujejo — vendarle tri skupne točke: izprememba režima v Nemčiji, vzpostavitev samostojne Poljske in samostojne Češkoslovaške.

Kakor niso povsem jasni vojni cilji, so tudi p o t a d o t e h c i l j e v različna. Seveda se ne da dognati, kakšni so načrti zavezniških generalnih štabov, prav tako tudi nemški načrti niso jasni, saj bi se vsi ti načrti z objavo v naprej izjalovili. Ugiblje se seveda na vse kraje. Možno je, da tudi pri »merodajnih« odločitev še ni padla. Današnja vojna se namreč tako silno razlikuje od vseh dosedanjih, da je tu še teže prerokovati kakor kedajkoli preje v zgodovini. Predvsem manjka t. im. precedenčni primer (zgled, iz katerega bi mogli črpati skušnje). Vprašanj je tu nebroj. O vseh se vodi po angleških listih ogorčena polemika. Glavni problem je gotovo, ali naj zapadne sile podpirajo lokaliziranje sedanje vojne, ali pa naj poizkusijo današnjo vojno razširiti na več bojišč. Zdi se, da so se odločili za drugo možnost. Vesti angleških uradnih agencij, posebno pa Churchillovi govori pričajo, da bodo skušali zavezniki Maginotovo črto obiti ter prisiliti Nemčijo v vojno na dveh frontah. Tu so štiri možnosti: Skandinavija, Finska, Balkan in sprednja Azija. Druga in četrta možnost bi izzvali spopad s Sovjetsko Rusijo, kar pa trenutno ne tvori več pomislekov niti na angleški, niti na francoski strani. Najmanjša je verjetnost razširitve vojne na Balkan, vsaj tako dolgo, dokler bo čuval Balkan svojo nevtralnost. Naslednje vprašanje je: ali naj morda zavezniki vendarle vztrajajo pri obrambni vojni ter poostrijo gospodarsko vojno tudi za ceno morebitnih nevtralnih simpatij tudi tedaj, če bi Nemčija vztrajala na obrambi. Bombardiranje nemških industrijskih centrov predstavlja tudi važno vprašanje v današnji vojni. Ali je izvedljivo? Ali ni nemška zračna obramba premočna? Ali se s tem ne bi izzval napad na francosko oziroma angleško ozemlje? Ali je zavezniška obramba že danes dovolj močna, da to prepreči? In še nešteto podobnih vprašanj, s katerimi se bavijo generalni štabi. Zdi se, da bomo v najkrajšem času dobili na večidel teh vprašanj svoje odgovore. **jad.**

Zator komunizma

„Tiho, ti si komunist!"

»Kmetski list« od 10. I. 1940. posveča precej prostora razpravam o komunizmu. Resno, prepričevalno zavrača klevetnike, ki si jemljejo pravico, da podtikajo že kar vsakomur, ki ne piha baš v njihovo zlodejevo piščalko, komunizem. Pa veli, da marsikdaj gledamo nevarnost nekje drugje, samo ne tam, kjer res tiči. Tiste tri vrste komunistov pri nas, ki jih »Kmetski list« našteva, opisuje in označuje, naj tu navedemo v kratkem izvlečku:

1. Kar je moje, je tvoje, kar je tvoje, je moje. — Takih je pri nas malo. Med njimi so večinoma teoretiki, torej modroslovci, znanstveniki itd., ki se jih ni treba bati. Množica sprejema samo tiste nauke, ki niso protinaravni.

2. Kar je tvoje, je moje, kar je moje, pa tebe nič ne briga. — Takih je pri nas že nekaj več. To so leni ljudje, ki vsakršno delo mrzijo in iščejo opravičila za to v komunizmu, čigar bistva niti ne poznajo. Postavljajo se sami za bodoče komunistične voditelje, ki bodo živeli — mislijo — brez dela, od same čiste oblasti. Množica jim ne naseda. Komunist številka 2 spada na varno, najbolje v prisilno delavnico.

3. Kar je moje, je tvoje, kar je tvoje, pa ni moje. — To sploh niso komunisti. »To so siromaki, v pomanjkanju živeči ljudje, ki kolnejo razmere in kapitaliste zgolj zato, ker imajo res premajhen kos kruha.« Postali bi zadavoljni takoj, čim bi imeli ustrezne pogoje za življenje. Te vrste »komunistov« je največ. Nezadovoljneži bodo izginili **z odstranitvijo vzrokov** za družabno nezadovoljstvo.

Posebno nečastna, nadvse podla, obenem dokaz onemoglosti pa je kleveta, ki je bolnemu strankarju vedno na jeziku za očrnitev tudi najčistejšega in najpoštenejšega človeka in sodržavljana z zlobnim izbruhom: **»Tiho, ti si komunist!«**

Počkov.

Tudi Slovencem in Hrvatom obetajo odškodnino za vojno škodo

Poprava stare krivice

Vojna področja zapuščajo strahotna pustošenja. Ljudstvo si morda reši golo življenje, vse drugo mu pobere in uniči vojna vihra. Vprašanje odškodnine našim državljanom, ki jim je bila za svetovne vojne uničena ali pokvarjena nepremična ali premična imovina, je bilo rešeno s posebnim zakonom iz leta 1922., toda prvotno samo za pripadnike Srbije in Črne gore, šele pozneje tudi za vojne oškodovance iz Srema. Vsi ti so dobili približno 4½ milijarde dinarjev odškodnine, in sicer v obveznicah vojne škode.

Oškodovanci z avstrijsko-italijanskega bojišča — torej **Slovenci in Hrvatje** — so svoje vojne škode tudi prijavljali, ne da bi doslej dobili kako odškodnino zanje. Prijave Slovencev in Hrvatov — **prvih je mnogo več** — so šle v zaprašene shrambe, kjer so še danes. Pa jih bodo izkopali.

Vlada sporazuma skuša na pobudo predsednika dr. Mačka in ministra za socialno politiko dr. Budisavljevića tudi to stvar končno rešiti. Kakor poroča »Hrvatski Dnevnik«, pripravlja vlada pravkar za to potrebno uredbo — s pristojnostjo pravosodnega ministra. Vojne škode bodo ocenila posebna sodišča v predvojni kronski vrednosti, izplačane pa bodo tudi v obveznicah vojne škode, in sicer v razmerju (relaciji) 10 dinarjev za 1 krono.

Vojnim oškodovancem, ki se jih stvar tiče, se priporoča, da si že zdaj priskrbijo potrebna dokazila, morebitne verodostojne priče itd. za poznejšo cenitev in sodni prestopek po uredbi, ki jo v kratkem pričakujemo.

Po desetletjih bo zdaj tudi ta stara krivica prizadetim Slovencem in Hrvatom popravljena. Zanjo so sicer vedele prejšnje vlade, pa se niso odločile, da bi jo odpravile, kakor je treba. Šele vlada velikega hrvatskega sporazuma je navzlic silnemu poslu in izredno težkim gospodarskim razmeram našla časa in pravega razumevanja za to. **A. Ž.**

MNOŽESTVENI NAPADI RUSOV

Avala poroča: Na ladoški fronti nadaljujejo Rusi s svojimi ogorčenimi napadi. Zdi se, da so Rusi spoznali, da so izgube pri umikanju večje, zato so se odločili, da se bodo raje borili s Finci, kakor da bi se morali umakniti skozi neprehodne pokrajine, kjer bi bili izročeni gladu in mrazu. Sovjetski vojaki se borijo hrabro in so sedaj tudi izvrstno oboroženi in opremljeni. Finske čete se borijo z velikimi težavami, ker se nahajajo ob Ladoškem jezeru v premični vojni in se morajo ustavljati množestvenim ruskim napadom.

O možu in sveti podobi

Živel je nekdaj, pa ni še dolgo tega, mož, ki je bil bolj vladoželjen in častihlepen kakor pa v resnici pobožen.

Ko je ta mož zidal novo hišo, je dal vzidati nad vežna vrata veliko sveto podobo. Mislil si je: ljudje, ki bodo mimo hodili, se ji bodo odkrivali. Njihov pozdrav bo veljal sicer sveti podobi, vendar sveti podobi na moji hiši, torej tako rekoč tudi meni.

Ko so hodili ljudje mimo njegove hiše in svete podobe, jih je na skrivnem opazoval. Prišli so, ki so podobo spoštljivo pozdravili. Potem so prišli, ki je v svoji brezbrižnosti niso niti opazili in je zato niso pozdravili. Potem so prišli, ki svetih podob sploh načeloma niso pozdravljali. Dalje so prišli, ki so pozdravljali svete podobe samo s tiho mislijo, ne da bi se odkrili Prišli pa so celo taki, ki so uganili namen lastnika svete podobe in je prav zaradi tega in prav nalašč niso pozdravili. Mož je vse te razglasil kot nevernike in očitne grešnike in je v svoji vasi, ki je bila zelo pobožna, vodil zoper nje hudo uspešno borbo v javnosti. — Iz »Slovenije« od 26. I. 1940.

O UREDBI PROTI DRAGINJI.

V članku »Vlada je zavrnila projekt Uredbe o kontroli cen« piše »Politika« 16. jan.:

»Stem je podaljšana možnost svobodnega dviganja cen različnim proizvodom, čeprav za to ni zadostnega opravičila.«

V Ptuju in okolici so lani pokadili tobaka in tobačnih izdelkov za 6,071.855 dinarjev, eno leto poprej za 5,825.499 in leta 1937. za 5,818.571 dinarjev. Največ se je kopadilo cigaret »Drava«, ki so najcenejše.

Dne 21. in 22. januarja 1940 je bila v Beogradu konferenca Zveze organizacij tiskarskih podjetij Jugoslavije, kjer so bile vse spodaj navedene organizacije in organizacije knjigarnarjev. Konferenca je razpravljala o splošnem stanju grafičnega gospodarstva Jugoslavije ter je ugotovila, da je radi splošnih razmer grafična stroka najbolj prizadeta zlasti radi znatnih povišanj cen papirja, kartona, lepenke, svinca, barv, kemikalij in vseh ostalih tehničnih potrebščin, z zvišanjem delavskih mezd, povišanjem davkov ter z razširjenjem in povišanjem luksuznega davka.

Zaradi vsega tega so vsa grafična podjetja, kartonaže in knjigoveznice primorane povišati cene vsem grafičnim izdelkom.

Tajništvo Zveze organizacij tiskarskih podjetij Jugoslavije, Beograd, Ljubljana, Novi Sad, Osijek, Sarajevo, Split, Zagreb.

Današnji številki je priložena položnica.

Kdor je naročnino že poravnal vsaj deloma tudi za leto 1940., naj izvoli položnico shraniti za prihodnje nakazilo ali pa odstopiti prijatelju, ki ga pridobi za novega naročnika! Od zamudnikov pričakujemo, da bodo storili svojo dolžnost. Nekatere stare zamudnike bomo morali črtati radi zlorabe našega zaupanja.

UPRAVA »EDINOSTI«
Maribor, Kopališka ulica 6

7 dni domačih vesti

✱ **Mestna plinarna mariborska** se je preteklo poletje popolnoma modernizirala in je dobila komorno peč, ki omogoča popolnejšo izrabo premoga. Proizvedlo se je v preteklem letu vsega skupaj okroglo 871.000 kubičnih metrov svetilnega plina, za kar se je porabilo 1871 ton črnega in rjavega premoga. Cevno omrežje se že nekaj let postopoma izmenjava za debelejše in predvsem nove cevi, ki jih je bilo lani položenih za 955 metrov. Omrežje se je podaljšalo za 94 metrov. Novih konzumentov je bilo lani 113. Vsled modernizacije plinarne je tudi produkcija koksa, katrana in drugih stranskih proizvodov precej porastla.

✱ **Električnega toka** je lani oddala mestna občina mariborska odjemalcem 26,945.000 kilovatnih ur. Razen tega imajo tovarne še svoje lastne naprave, kjer proizvajajo elektriko za razsvetljavo in pogon motorjev.

✱ **Avtobusni promet v Mariboru** ima sedaj 24 voz, od teh 20 modernih na pogon z nafto. Vsi vozovi skupaj so premerili lani 561.175 kilometrov in bi lahko prišli skupaj 14 krat okrog zemlje. Od začetka prometa pred 13 leti so prevozili mestni avtobusi 6,442.493 kilometrov, kar odgovarja 161 kratnemu obsegu zemlje ob ravniku. Vseh potnikov so lani prevozili 1,249.038. Z drugimi besedami: vsak Mariborčan se je peljal z mestnim avtobusom povprečno najmanj 30 krat.

✱ **Novo uredbo o nadzorstvu nad važnimi življenskimi potrebščinami,** predvsem nad živili, pripravljajo v Beogradu. Prvotni načrt so zavrgli, ker ni ustrezal namenu.

✱ **Stari srebrniki po 50 dinarjev** so prišli s 1. februarjem iz prometa in jih javne blagajne več ne sprejemajo. Do avgusta jih zamenja le še Narodna banka. Sedaj veljajo le novi srebrniki po 50 dinarjev, ki so prišli v jeseni v promet.

✱ **Dražja elektrika?** Elektrarna Fala namerava povišati cene toku, češ da so proizvajalni stroški zelo narasli. Proti temu povišanju so nastopile podeželske električne zadruge, ki ugovarjajo podražitvi toka in pravijo, da ni razloga za tak korak. Pravijo tudi, da so sklenile s Falo pogodbo glede cene toka in da elektrarna tudi zato ne more zahtevati višje cene za tok.

✱ **Zvišanje prejemkov državnih nameščencev** je te dni napovedal pravosodni minister dr. Marković. Dejal je, da bo treba, kakor železničarjem tudi ostalim državnim uradnikom, nameščencem in delavcem povišati prejemke.

✱ **Dom Jadranske straže v Bakru,** last okrožnega odbora v Mariboru, se bo letos povečal, ker je naval vedno večji. Nakupiti nameravajo sosednje zemljišče in tam zgraditi stavbo, v kateri bodo v poletnih mesecih namestili predvsem odrasle goste.

✱ **Dr. Maček se bo slej ko prej trudil,** da se volivni zakon izda čim preje in da pride čim prej do volitev, kar pa ni odvisno samo od njega. Za njega ni merodajno to, kar je sklenila JRZ, saj se on ni pogajal z JRZ, ampak s Cvetkovićem kot ministrskim predsednikom in seveda z drugimi činiteiji.

✱ **Elektrarna Fala** je lani oddala 176.6 milijonov kilovatnih ur toka, za približno 3 milijone več kot leta 1938.

✱ **Smrt učenjaka.** V Zagrebu je na kliniki umrl univerzitetni profesor **dr. Pavle Grošelj** iz Ljubljane, star 57 let. Pokojnik je bil profesor naravoslovja in je takoj po ustanovitvi univerze v Ljubljani prevzel na njej mesto profesorja za biologijo. Dr. Grošelj se je znanstveno zelo udejstvoval in je sodeloval pri raznih znanstvenih revijah.

✱ **Radikalna stranka v Srbiji** se zbira. Pravosodni minister Laza Marković je v zadnjih dneh obiskal Aco Stanojevića. Po obisku je izjavil, da ga priznava kot strankinega voditelja.

✱ **Jugoslovanski rušilec »Ljubljana«** je v šibeniški luki radi viharja nasedel in se potopil. Nameravajo ga v najkrajšem času dvigniti na površino in popraviti.

✱ **Zagrebški brzovlak** se je pri Rumi zaletel v tovorni vlak. Ministrski predsednik Cvetković, finančni minister dr Šutej in senator ing. Košutić, ki so se vozili v salonskih vagonih istega vlaka so bili lahko ranjeni.

✱ **Načrt volivnega zakona še ni dokončen.** Posebno razpis državnih list se bo menda izpustil. IRZ je za volitve, čim bo to politični položaj dopustil. Pred volitvami pa bi bilo treba državo urediti po zgledu banovine Hrvatske.

✱ **Nemci bi radi enega zastopnika v senatu.** Dr. Hamm je bil že pri ministrskem predsedniku Cvetkoviću, ki mu je baje obljubil.

Komunizem na vasi

Kmet ni in ne bo, niti ne more biti komunist

Hrvatska seljaška književnica **Mara Matočec** objavlja v »Seljačkem Domu« od 18. I. 1940. razpravico: **»Da li hrvatski seljak može biti komunist?«** Mara Matočec je pristna seljanka in vedno v prvih vrstah hrvatskih rodoljubov neustrašena sobojevnica za pravice hrvatskega seljaško-delavskega človeka še izza dobe bratov Radićev s svojo ognjevito besedo in s svojim spretnim peresom. Živi in čuti s kmečkim narodom, zato tudi dobro pozna njegove razmere in potrebe. Saj vse to sama doživlja! Pozna in govori resnico. Tudi Slovenci smo njeno toplo besedo že večkrat slišali. Pred meseci je govorila med drugim tudi Mariborčanom v Ljudski univerzi. Kako se je klena, duhovita beseda Mare Matočeceve podala njeni kmečki preprostosti! In narobe. Radi pristnosti in resničnosti. Radi nespačene prisrčnosti. Danes naj tu navedemo njene glavne misli iz navedenega članka o komunizmu na hrvatskem selu, **kar velja v bistvu enako i za slovensko vas.** Mara Matočec kramlja približno takole:

O teh komunistih sem že pisala, pa hočem zopet nekaj napisati. To niso male stvari. O tem je treba misliti, globoko misliti.

Nekdaj so bila za mnoge ljudi **strašila** coprnice, coprniki, svobodni zidarji in drugi brezbožniki. Zapirali, na grmadah sežigali in obešali so jih. Do nedavna se pri nas v Hrvatski ni smel nikdo jasno ponašati s hrvatstvom. Take ljudi so zapirali, batinali itd. Zdaj, po sporazumu so vsi Hrvatje. Rastejo, ko gobe po dežju. Kitijo se s trobojnicami in obešajo si medaljice. Ni treba vprašati, kaj so. Evo, mnogi se okoriščajo na račun vere, drugi na račun hrvatstva, zopet drugi — bogme — na račun seljaštva. No, morda bi se kdo okoriščal i na račun komunizma?

Ljubi Bog, kako je vse to narobe! Ves hrvatski seljaški narod je prežet z naukom bratov Radićev, ki sta učila, da naj seljak sam sebi življenje polepša in poboljša, da ima za to tudi pravico, ko vsak drug človek! Čeprav se neki ljudje tega bojijo, **mi seljaki nismo krivi tej bojazni.** Mi ne želimo, da bi bilo komu zlo. Naj bo vsem dobro. Naj bi bilo čim manj ciganov, prosjakov, revežev ali proletarcev — brezdomcev! **Vsi ti so nekoli seljaku v breme.** Vprav najsiromašnejšim ljudem. Kakor marsikateri bogati seljak, ima tudi marsikateri meščan napis pri vratih: »Pazi, hud pes!« Pa četudi nima ne psa ne mačke pri hiši. Seljak torej daje že od svojega rojstva pa neprestano do svoje smrti. To mu je v življenju.

Kako se more nazivati komunistom kakega seljaka, človeka, ki se veseli svojega blaga v hlevu, pa svojega žita na polju, svoje travice na livadi? Nazivati komunistom njega, ki pozna vsako bilko **na svoji meji,** ki veselo kaže svojemu sosedu in prijatelju: to je moje! Bilo polje, bilo blago. In dokler ponosno pripoveda o svoji rodbini in deci. Tu ni komunizma. Dokler je ponosen na svoje, dokler ljubi vse svoje in dokler visoko spoštuje: **»To je moja dedina, a to sem prigospodaril.«** Tu nikakor ni komunizma.

Mogli bi se nazivati komunistom čisto drugi. Kje je pamet, kje srce? Evo, opišem doživetje, da bodo bralci vedeli, **kako mislijo naši seljaki.**

Bilo je še pred sporazumom. Na neki postaji kupim karto. Ljudi je mnogo. Nekdo me vpraša: »Žena, vi hodite okoli pripovedat, ali pa govorite resnico?« — Rekla sem mu: »Kako pa, ne smem drugače!« — »E, potem ne boste dolgo hodili okoli, ker danes ne smemo govoriti resnice.« — »Ali, človek božji, resnica mora zmagati!« — »Ha-ha!« se nasmeje in reče: »Resnica je bila na križ razpeta pred dva tisoč leti, resnice ni več.« — »Vendar, pravica mora zmagati!« — »Evo, baš ste pogodili. Dobro veste, da so pravico posadili na razbeljeni železni stol in jo kronali z razbeljeno železno krono, potem so jo pa, da jo čisto izkoren'nijo, na konjskih repih raztrgali. Tudi nje ni več.« — Pa mu odgovorim: »Pa naj bo! Po tvojem ni resnice, tudi pravice ne, toda kadar se bratska srca složijo, še svinec more plavati.« — »Ha, pa ste v škripcih. Tako je tudi pokojni Radić vedno **govoril o bratih, a bratje so — bum,** bum, da je i bratstvo ustreljeno. Ni ga.«

»Po Kristusovem nauku smo si vsi ljudje bratje.« — On se malo porogljivo nasmehne in veli: »No, no, samo se vi, žena, izgovarjajte na Krista. **potem vas bodo proglasili za komunistko!...** Zdaj samo neki ljudje o tem lahko govorijo, vi, navadna seljaška žena pa ne.«

Zdaj vidite, kako seljaki mislijo, kako vse presojajo. Naj čitatelji sami sodijo, da li je kaj resnice v tem, kar je povedal seljak! Vemo, da ljudje radi obrekujejo drug drugega, dandanes najlažje s komunizmom. Ali vi vsi, ki radi govorite o drugih z vzvišenih mest, kjer bi naj govorili samo o svetih stvareh, pazite, kaj govorite! Jezus je rekel: **Kleveta je kuga, klevetnik pa kuga (garja).**

Naj nihče ne govori, česar ne razume, ne nič nelepega in grešnega o bližnjem! Imamo mnogo dokazov, kako mnogi lažejo celo s svetega kraja.

Kako so blatili samo našega blagopokojnega Učitelja! Zdaj se kitijo z njegovim imenom. To sem hotela povedati, da bodo vsi vedeli, da hrvatski seljak ni in ne bo, niti ne more biti komunist.

Če pa kdo malo bolj družabno (socialno) misli, to ni komunizem. **To je krik pravice in človečnosti. Temu kriku se ne sme nihče glušiti!** Če se pa kdo tudi tega boji, tistemu niso čisti računi ne čista vest...

Sotlski.

7 dni po svetu

☐ **Za španske begunce,** ki so po poklicu poštarji, je zbrala in izdala strokovna organizacija doslej že 1,200.000 frankov ne vštevši materialno pomoč, ki so jo begunci sprejeli brez posredovanja organizacije. Nekaj tisoč poštarjev — španskih beguncev se nahaja še vedno v koncentracijskih taboriščih ob pirenejski meji.

☐ **Najdaljšo telefonsko linijo,** dolgo 9000 kilometrov, so izročili te dni prometu. Teče od Vladivostoka do Moskve in obsega skoro četrtino zemeljske oble. Instalirane so tudi priprave za prenos slik. (P. T. T. št. 148.)

☐ **Francoska poštna organizacija** je razdelila 1,300.000 frankov med 3000 uradnikov, ki so bili disciplinsko kaznovani po stavki 30. nov. 1938. leta.

☐ **Poljska agencija Pat** poroča o smrti nekaterih krakovskih vseučiliških profesorjev v koncentracijskih taboriščih.

☐ **Na Finsko** bodo najbrž poslane poljske prostovoljne čete, ki so bile doslej v Maginotovi črti. Na ta način skušajo zavezniki podpreti Fince v njihovem boju.

☐ **40 britanskih vojakov in trije britanski častniki** so padli v bojih z Nemci na Maginotovi črti.

☐ **Bolgarski kralj Boris III.** je v torek slavil svoj 46. roistni dan. Od leta 1930. je poročen z italijansko princeso Giovanno, hčerko kralja Viktorja Emanuela.

☐ **O preganjanjih Poljakov na zasedenem ozemlju** je poročala vatikanska oddajna postaja. Poročilo je izzvalo veliko pozornost.

☐ **Sovjetski poslanik v Londonu Majski** je bil odpoklican.

☐ **Hitler** je imel na proslavi 7 obletnice prihoda na oblast v berlinskem Sportpalastu velik govor o vojnih ciljih Nemčije. Orisal je delo, ki ga je opravil nac. socializem, odkar je prišel na oblast in poudaril, da se Nemčija ne bo več dala razdrobiti na nebroj malih okrnjenih državic. V polemiki s Chamberlainom je izjavil, da mu je mnogo ljubši odkritosrčni Churchill kakor hinavski Chamberlain, ki hodi po svetu s svetim pismom in pridiguje o vojnih ciljih.

☐ **Francoski ministrski predsednik Daladier** je imel govor, v katerem se je prav tako kakor preje Churchill obrnil na nevtralce.

☐ **Med Anglijo in Japonsko** je nastal spor radi preiskavanja japonskih ladij. Japonska vlada je v odgovor postrila ognjem nad celinskimi koncesijami na Kitajskem.

☐ **Nemški komunistični voditelj Thälmann,** o katerem so poročali, da je bil po moskovskem paktu oproščen, je po vesteh, ki jih daje francoski radio, še vedno v zaporu, oziroma v koncentracijskem taborišču.

☐ **Pri volitvah v Bolgariji,** ki so jih pretekli teden zaključili, je dobila vlada 140 od 160 mandatov.

☐ **Med Veliko Britanijo in Italijo** se bodo odnošaji v kratkem izgladili, upa ministrski predsednik Chamberlain. Na seji spodnje zbornice, kjer se je o tem govorilo o razgovorih med obema vladama, ki se o vseh aktualnih vprašanjih obveščata. Tudi vprašanje afriških kolonij utegne biti še ugodno rešeno.

☐ **Finski zunanji minister Tanner** je pozval ves svet na pomoč, kajti brez zadostne pomoči je Finska izgubljena.

☐ **Vsi japonski diplomatski predstavniki v evropskih državah** so se zbrali v Budimpešti, da se posvetujejo o položaju in da olajšajo japonski vladi politično presojo.

☐ **V Romuniji so ustanovili petrolejski urad,** ki ima pravico, da morebiti tudi zaseže ves petrolej, ki ga proizvajajo inozemske petrolejske družbe. V Franciji in Angliji sodijo, da je povzročil ta sklep nemški poslanec dr. Clodius, ki se mudi že dalj časa v Romuniji ter skuša povišati izvoz romunskega petroleja v Nemčijo. To bi bilo tem laže mogoče, ker se je sovjetska vlada odločila, da za sedaj še ne razširi normalne tirne železnice, ki veže Romunijo in Nemčijo. Zavezniški listi se sedaj hudujejo nad Romunijo in pretijo z odpovedjo obrambne zveze.

☐ **V zadnjem času je bilo potopljenih več tovornih ladij.** Tudi dva angleška rušilca »Granville« in »Exmouth« sta se potopila. Večji del posadke je našel smrt v valovih.

☐ **Prekinitev diplomatskih odnošajev med Sovjetsko Rusijo in Veliko Britanijo** bi bilo treba šele temeljito preučiti. Tako sodi Chamberlain.

ŠIRITE »EDINOST«!

Luis Adamič:

„New Deal“ me kliče

1. Priseljenci industrijskih mest in središč, ki so vsled krize gospodarsko propadli, bi bili najbrže idealen material za kolektivne občine, kakor jih namerava osnovati vlada. Če govorimo o narodnostih kakor so Poljaki, Čehi, Slovaki, Južni Slovani, Finci, Litvanci, Madžari in Italijani, moramo imeti pred očmi, da so bili v stari domovini po večini kmetje, ljudje z zemlje, ki so v dobrih časih, ko so delali v rudnikih in tovarnah imeli samo eno željo: prislužiti dovolj denarja, da bi si kupili kmetijo. Na desettisoče (nisem mogel navesti koliko) jih je sedaj na tleh in izločenih in če bi jih vlada povabila, da stopijo v take kolektive, kakor so mi jih popisali, bi bili vsi — ali vsaj večina — nepopisno hvaležni ter bi se brez dvoma trudili, da bi nova mesta v celoti uspela. Vlada bi imela najbrž manj težkoč pri izvedbi načrta, če bi se poslužila teh ljudi, kakor pri domačinih.

2. Če hoče vlada priseljencem resnično pomagati — sem menil — jih najlaže doseže z njihovimi podpornimi organizacijami in s tujejezičnim tiskom. **Če** vlada zares resno misli s to stvarjo (poudaril sem ta **če**), potem naj skliče v kakem, v središču države ležečem mestu (n. pr. Cleveland, Chicago) konferenco predsednikov važnejših podpornih organizacij in izdajateljev priseljenških listov. Po vsej verjetnosti bodo našli za razne narodnostne skupine prav med njimi ljudi, ki se bodo resnično lotili vprašanja preselitve.

3. Kakor sem že omenil, so me prav tedaj začeli živo zanimati priseljenci in njihovi otroci kot del kulturnega življenja Amerike; zato sem zlasti poudaril, da mora vlada, če bo res pristopila k ustanavljanju takih kolektivov, ustvariti večinsko poljske, slovenske, hrvatske, švedske, finske itd. občine, v katerih bodo te narodnosti lahko svobodno razvijale svoje tehnične in umetniške sposobnosti, kakor jih že sedaj tako imenovani pensilvanski Holandci, ali Skandinavci na severozapadu, ali Čehi v Nebrasaki. Pod »večinoma« poljsko vasjo razumem vas, ki bi jo naseljevali do ²/₃ Poljaki, eno tretjino pa rojeni Američani, ki bi se prostovoljno javili za življenje v takih vaseh. Če se je vlada odločila, da bo podprla rokodelske obrti pri priseljencih, bo pač najbolje, da jih pusti, da se vrnejo h kmetskim spretnostim in obrtim svoje stare domovine.

Stvar sama je kot ideja razvnela mojo domišljijo — obenem pa se mi je radi dvomov, ki sem jih imel, zdelo malo neumno govoriti polkovniku Westbrooku in njegovim pomočnikom tako, kakor sem govoril. Večkrat sem določno čutil, da me ne posluša. Bil je prezaposlen z drugimi stvarmi. Jasno sem čutil, da ga pomoči

SODOBNI OBRAZI

Nekaj o lordih, ki prav za prav niso lordi

Naslov lord pritiče v Veliki Britaniji zgolj pripadnikom visokega plemstva: baronom, earlom (grofom), marquijem, dukeom (vojvodam). Drugo nižje plemstvo, baroneti se morajo zadovoljiti z naslovom »Sir«. Vsi ostali pa so zgolj Mistri (gospodje). Zanimivo je, da se v Veliki Britaniji podedujejo ti naslovi zgolj na najstarejše potomce, na t. im. ravno linijo. Le vojvodski sinovi imajo pravico tudi na naslov »lord«, dočim ostalih naslovov, ki jih ima vsak vojvoda še nebroj ne smejo nositi.

Zgornji dom, neke vrste britanski senat, se imenuje »lordska hiša«, kajti v njej morejo biti sami lordi in anglikanski škofje; tudi, če so izjemoma meščanskega rodu. Ti škofje se prav tako kakor pravi lordi naslavljajo kot lordi. Ime lord pa je zvezano tudi z nekaterimi službami v državi. Znan je »First lord of the Admirality« (— prvi lord admiralitete —), kar bi se po naše reklo: minister za mornarico. Toda ta »lord« nima pravice do naziva »lord«, če ni lord že po rodu. Tako je na primer sedanji lord admiralitete Churchill zgolj Mr. — gospod. (Churchill izhaja sicer iz znamenite vojvodske družine Malborough, a ne po ravni liniji.) Prav taki lordi so trenutni župan Londona: »Lord Mayor« (višji lord) ali »First Lord of the Treasury«) — prvi lord zakladnice, kar je le naslov vsakokratnega ministrskega predsednika. Nadalje so še »Lord Chancelier«, ki je minister pravosodja in predsednik lordske zbornice ter še nešteti drugi lordi.

Za nas, ki ne poznamo takega spoštovanja tradicije kakor Angleži, saj tudi nimamo take zgodovine, so vsi ti naslovi zamotani. Vendar nam nikakor ni treba žalovati po teh visokih gospodih, kajti pri nas bolj cenimo tisto plemstvo, ki ga ne daje visoko rojstvo ampak delo žuljavih rok. Ali ni pogum in plemenitost naših kmetskih upornikov in Gubčevih vojakov, vsaj za nas, stokrat več vredna?

✱ **Cena bombažni preji,** ki jo dobivamo iz Italije, se je od lanskega avgusta podvojila. Sedaj je določeno, da nam bo Italija v prvem četrtletju 1940. dobavila bombažne preje za 17 milijonov lir po 18 lir za kilogram. V teku so pogajanja, da bi se ta kontingent zvišal, ker je določena množina za Jugoslavijo vse premajhna.

STO LET POŠTNE ZNAMKE

10. januarja 1840. leta je bila poslana v promet prva poštna znamka. Ronald Hil se je domislil, da je treba plačati ceno vnaprej s tem. da se nalepi na ovoj majhna etiketa — znamka. Prva je uvedla frankiranje angleška vlada, ki je dala v promet kuverte z natisnjenim listkom, etiketo ali znamko. Angliji so sledili Curiški in Bernski kanton, Brazilija, Finska in U. S. A.

KULTURNA OBZORJA IN FILMSKI TRAK

Shakespeare na naših odrih:

Ob uprizoritvi „Othella“ v Mariboru

Kljub vsemu, kar danes Shakespeareju radi očitajo, kljub njegovim skoro preočitim in pretiranim simpatijam, ki jih kaže ta dramatik za tako imen. visoke kroge in kljub nekemu preziru preprostega ljudstva, ki pronica skozi sladkobo njegovih besed, moramo Shakespeareju tudi danes, v dobi demokratičnejših in svobodnejših pogledov na življenje priznati tisto nedosegljivo visoko mesto v svetovni dramatiki, ki ga doslej še nihče ni dosegel, čeprav nam je bil po času in po težnjah, ki jih je zagovarjal ta ali oni bolj pri srcu. Saj doslej še nihče ni znal prikazati življenje tako resnično, resnično v tistem višjem umetniškem smislu besede, kakor prav on. Vse osebe njegovih del so še danes prav tako žive, kakor lastnosti, slabosti in vrline, ki so jih te osebe izražale. V tej življenjski bližini, ki ne zastari, tako dolgo, dokler ne zastarijo ljudje na zemlji, je skrivnost njegovega uspeha, ki je v tristo letih preje narastel kakor upadel.

In vendar si ne moremo zavezati oči tudi pred drugim dejstvom, namreč pred enostavnim pravilom, da se človek še najboljših užitkov počasi preobje. S tem nisem rekel, da bi se človek Shakespeareja na sploh preobjedel. Saj nam ena predstava Shakespeareja v letu tvori nekako merilo, ob katero lahko postavljamo vsa druga dela. Vse to je res. Res pa je tudi, da Shakespeare ni napisal samo teh četvero ali petero dram, ki jih stalno vidimo na naših odrih. Tudi niso te drame edine, ki bi bile prevedene v slovenščino. Kar je pri Shakespeareju tako dragocено, je tista pestrost različnih oseb in vedno novi in drugačni zapletljaji, ki se niti v dveh Shakespearejevih dramah ne ponavljajo.

Pa, če nam je že katera izmed Shakespearejevih dram tako prirasla k srcu, da se od nje ne moremo prav ločiti, moramo skušati vsaj v režiji dati nekaj novega, nekaj posebnega, sodobnega. S tem ne mislim tiste režije, ki skuša vsej stvari dati zgolj sodobno in moderno l i c e (n. pr. Hamlet v franku). Danes je običaj, da se režira Shakespeare kolikor mogoče tako, da se današnjemu gledalcu čim bolj podpre njegova fantazija in se mu ustvari čim vernejša iluzija dogajanj na odru. Shakespeare, ki ni pisal za tako predstavljanje, se takemu režiserju bridko maščuje, saj tudi vsvojih najbolj realističnih dramah že v tekstu prezira vse malopomembne realne okoliščine, s katerimi se mora potem režiser obupno boriti. Saj ni treba, da bi Shakespeareja v igranju popolnoma posnemali. Da bi igrali natanko tako, kakor so igrale angleške igralske družine pred tristo in več leti (če prav bi morda kedaj tudi taka predstava utegnila biti zanimiva!)

Saj ne gre zgolj za igralski stil. Gre za poglabljanje v odnose med Shakespearejevimi osebami, za značaje teh oseb gre, ki jim je mogoče vložiti marsikedaj tudi sodobnejšega duha, kajti vsaka izmed Shakespearejevih oseb ima kljub vsemu še nešteto obrazov, ki jih lahko igralec izbira. Od intrigantskega podleža pa do demoničnega Jaga je n. pr. cela dolga vrsta, ki se igralsko ne dado izčrpati.

Naša predstava »Othella« je bila v inscenaciji in kostumih naravnost razkošna.

Režiser J. K o v i č si je uspešno prizadeval, da nas prestavi v okolje bogatih Benetk in v ozračje beneških generalov. V tem je režiser povsem uspel. Zdi se mi pa. da to ni bila glavna naloga režiserja. Morda si res želim preveč, če bi raje videl bolj tisto človeško plat Othella prikazano, tisto plat, ki ni vezana na tisti čas in kraj. — Da je pri nas **kultura jezika,** posebno verzov še nedovršena, se pri vsaki predstavi na novo opozarja. Razen Kraljeve pa so še vsi precej daleč od tega, kar bi bilo na tem področju dosegljivo...

Bili bi kriviční, če **igralcem** ne bi priznali obilo truda in resnih prizadevanj. Žal pa ta prizadevanja niso šla vsa popolnoma vzporedno! Posebno zanimiv je bil S k r b i n š e k kot Jago, ki je bil v primeri z demoničnim Železnikovim, ki smo ga videli pred leti, mnogo pristnejši in mnogo bolj človeški. Tudi S t a r č e v a kot njegova žena nam je podala zaokrožen lik shakespearsko lahkomiselne, a ne lahke žene. ki ostane v spominu. P. K o v i č kot Othello je bil po maski veren, toda v igri premalo oseben. Sebi zvesta pa je bila K r a l j e v a kot Desdemona.

jad.

„Sirote“ na ptujskem odru

V lanskem »Našem rodu« so Ingoličeve »Sirote« bile vodilna povest. Za našo mladinsko književnost pa imajo še svojevrsten pomen, saj pomenijo prelom s tradicionalno pravljico in s tem s tisto oddaljenostjo od življenja, ki je zajeto v čudežne slučaje in v presrečna naključja. Vsebino je avtorju dala najbližja ptujska okolica v katero je vključil zgodbo štirih sirot. Je to hlapec Štef ter trojica, ki ne ve za svoje starše, Slavko, Tinček in gluhonema Trezika. Prepuščeni sami sebi služijo, pasejo, beračijo, in ko nazadnje iztaknejo v gozdu leseno uto, pobegnejo od svojih trdih gospodarjev in v njej po svoje zaživijo. Ravno v gozdu so podrobnosti iz njihovega življenja najbolj dognane in psihološko utemeljene. Daleč od ljudi in življenja je ravno tu njega resničnost dobila svoje ostre črte. Toda tu jih nič več ne utesnjuje, sproščeno dihajo. Tolika je v njih notranja pripravljenost drug napram drugemu, do invalida in živali. Štef čuva njihov dom, Tinček in Trezika pa prosjačita, da more Slavko hoditi v šolo. Prežene jih povodenj, Trezika se utopi in nova žalost jim napolni srce. Toda ob Trezikini krsti se vse bolje konča. Njena smrt pretrese gospodarje, Tinček dobi starše in Slavko bo lahko študiral. Tako je Ingolič postavil rešitev v zvezo z osebami, ki nastopajo že od samega začetka. Seveda je še več drugačnih možnosti, posebno ako upoštevamo, da je Ingolič obravnaval problem, ki kričeče kliče po rešitvi okrog in okrog nas. Toda občutili smo, da ga ni moči rešiti izolirano, brez sprememb tudi onih razmer, katerih posledica so tako mnogoštevilni primeri zapuščenih sirot. Vsebino te dramatizirane mladinske igre je Žižek odrsko izoblikoval v doslednem realističnem stilu. Predsceno je tvorila nekoliko v ozadje potisnjena zavesa, ki je razodela glavne prizore in dogodke iz igre. Naslikal jo je akademski slikar Mihelič po risarskih zasnutkih otrok, ki so igrali. Na vsako stran do zaves je perspektivno postavil dvoje platen s podobami otrok, ki so nastopali v vlogah sirot. Ta predscena je kakor ilustrirana naslovna stran knjige prikazovala splošno vsebino igre in njene glavne elemente: pastirja na paši, psa, kozo, leseno uto v gozdu, šolo na hribu in cerkev ,skupino hiš z gasilskim domom, nevihto, cesto in na njej Tinčka s Treziko. Dobro je služila za razumevanje vsebine, bila je otrokom asociativna opora predstavam in vez scene do scene. Če so nekajkrat pred nio nastopili igralci, je bilo zato, da je tudi občinstvo dobilo občutek, da je vključeno v dejanje. Spredaj je sedel pripovedovalec, ki je otrokom pripovedoval vmesne dogodke in jih vezal z živimi slikami. ki jih je med njegovim pripovedovanjem za zaveso pripravil režiser. Scene, ki so nato sledile, so ponazorovale izmenjavo žalostnih in veselih prizorov, kar otroci radi imajo; predvsem pa so ponazorovale sprememb kraja in okoliščin, s aterimi v zvezi so nastopila nova dogajanja. To za režiserja ni bilo lahko! Toliko variacij v takih kratkih scenah, ki imajo za otroke važno prednost pred dolgimi dejanji, je obvladoval le z raznimi, prav enostavnimi konstrukcijami iz lesa, s katerimi, je mogel hitro zgraditi in po volji spremenjati sceno. Tako prednašanje Ingoličevih »Sirot« se mi je zdelo kakor mladinska slikanica, ki sto jo pisatelj in režiser prikazala brez olepšavanja in daleč, daleč od lažne romantike.

Zanimivo je bilo, kako je mladina reagirala takrat, ko je v gozdu Tinček zastrašil trdosrčno Srakico. Dvignilo se je v njej pritrievanje, ko pa je zvodil policaja in rešil Slavka, se je kakor vihar dvignil spontan aplavz. Saj še odrasli gledalci niso ostali pasivni. Takšni drobni utrinki so važni za tisti dan, ko bomo tudi mi dobili pravo otroško gledališče in za tiste pisatelje, ki čutijo potrebo po takem novem repertoarju. **A. Debenak.**

OBVESTILO

Zimski čas je najbolj ugoden za pridobivanje naročnikov. Cenjeni zaupniki in prijatelji „Edinosti“ naj ga za to porabijo, da bomo vsi vkup imeli ustrezen delež na poštenem pospeševanju pravičnih teženj kmečko-delavskega človeka in našega občestva!

---

potrebni priseljenci ne zanimajo resnično, kakor tudi ne ta načrt v zvezi z njimi.

Vprašali so me, če bi bil pripravljen sprejeti kako mesto v FERI in prevzeti skrbi za oni del tega velikega načrta, ki bi se tikal priseljencev. Odgovoril sem, da bi težko mogel kaj takega prevzeti, ker ne vem točno kakšno vrsto politično upravnega dela bi mogel vršiti. Če se bo prešlo k izvajanju tega načrta, bi raje pomagal kot kak posvetovalen organ. Če...

Ostal sem v Washingtonu 4 dni in se potikal po uradih FERE. Bilo je zanimivo. Uradi so bili polni podjetnih mesijanskih ljudi. Bilo je čudovito in hkrati nekoliko prismojeno.

Nekega dne sem stal v predsobi poleg pisalne mize uradnice, ki je sprejemala prišlece. Bilo je to mlado dekle. Ljudje so se vrstili pred njo in iskali informacij: kje bi našli gos oda XY? — ali je gospod Hopkins tu? — na koga se morajo obrniti za posojilo 5 milijonov dolarjev, ki jih potrebujejo za to ali ono? Nekatera vprašanja so zvenela res čudno za mene, ki sem se pravkar vrnil iz revne Kranjske, kjer predstavlja 50 dolarjev že mnogo denarja. Toda mlada uradnica je odgovarjala na vsa ta vprašanja zgovorno kramljaje in čisto stvarno, ne da bi trenila z očesom.

Nekdo, ki je bil po vsem videzu iz Texasa ali Oklahome, je prišel radi malega posojila okoli četrt milijona dolarjev za svoj okraj, ki je, kakor je zatrjeval, volil 89% za Roosevelta. »O, to pa res ni važno«, ga je zavrnilo dekle, »mi res nismo prav nič pristranski. Razen tega pa tudi ne vem, če bi vam mogli prav sedaj kaj dati. Primanjkuje nam že nekaj časa neznansko mnogo denarja; mislim, da zato, ker smo oni dan posodili okrog 40 milijonov — ali 140 — gospodu Ickesu. Sedaj čakamo, da nam Kongres odobri nove kredite, ali pa na novo nakazilo iz predsednikovih fondov — ne vem zakaj, toda dobro vem, da nismo tako pri denarju, kakor smo bili.

Težko sem se premagoval, da nisem bušil v krohot. Mož iz Texasa ali Oklahoma pa je sprejel odgovor zelo mirno in brez sledu vsakršnega posmeha; nato pa se je spomnil, da bi vendarle rad videl gospoda Hopkinsa ali enega njegovih pomočnikov.

Dva ali tri tedne pozneje, čim sem začel svojo turnejo po priseljeniških kolonijah, sem se znašel v težkem položaju. Nekateri jugoslovanski listi so prinesli dolga poročila o tem, da so me poklicali v Washington in kar je bilo s tem v zvezi. Sedaj pa so se obračali name brezposelni v Zittsburghu, Mc Keesportu, Farellu in Sharomu v Pensilvaniji, v Youngtownu, Clevlandu in Lorainu v Ohiju, v Chicagu, Milwookeju in St Paulu s prošnjo, naj jim prav za gotovo preskrbim možnost, da bi prišli v eno teh čudovitih občin, ki jih bo stric Sam ustanovil za vse one, ki ne bodo več mogli najti dela v industriji. Prosili so me, da se za vsakega posebej potegnem. »O, zopet obdelovati zemljo!... Postavil si bom lastno hišo...«

Prepričal sem se, kako resnično konstruktivne bi bile take občine, če... če...

Iz načrta seveda ni bilo nič. Bog ve, koliko milijonov so potrošili za posamezne načrte! Pokopali so ta načrt deloma — mislim — radi nekega dr. Wirta iz Indiane, ki je spomladi 1934. ponovil nekaj radikalnih pripomb na zasebnem kosilu. Nekateri neodgovorni »Newdealerji« pa so jih iznesli in po vsej državi je nastala gonja proti »komunizmu« Rooseveltove uprave; v glavnem pa najbrž zato, ker je bil ta načrt v nasprotju z AAA (Rooseveltovo agrarno politiko, op. prev.) Le nekaj domov za vzdrževanje je bilo zgrajenih in še to v zelo majhnem obsegu.

Splošne poteze »New Deala«

Nimam namena popisati v tej knjigi zgodovino »New Deala«, marveč samo dotakniti se ga tu pa tam, kjer je vzbudil mojo pozornost. Vsekakor pa moram poudariti, da sem se v splošnem z njim strinjal in da je bil razvoj k njemu nujen.

Po opisanem stiku z »New Dealom«, sem še nekajkrat pogledal v Washington. Nekatera teh bivanj omenjam v tej knjigi. Vsakokrat pa je napravila Rooseveltova uprava name vtis. Gotovo je uvedla v svojo upravo in njene panoge številne trenotne prisklednike, kričače in nerodneže, poleg tega pa je obogatila narodni kapital s tisoči zdravih dostojnih pametnih ameriških mož in žen, katerih misli in čustva so bila odločno za napredek. Mnogi med njimi so bili v letih 1933 in 1934 še zelo mladi, nekateri so komaj zapustili univerze in so slabo začeli ter delali napake. Mnogi so doživeli razočaranja, kar velja brez dvoma za mlade ljudi, ki so marca 1934 delali s polkovnikom Westbrookom na načrtih za kolektivne kmetske občine. Mnogi pa so izvršili odlična dela po zamisli predsednika Roosevelta in obeh tako očitno nadarjenih mož, kakor sta Frances Perkins in Henry Wallace, ki sta prišla v Washington na predsednikov poziv. Toda verjetno bodo sadovi večine njihovih reform obrodili šele v naslednjih dveh ali treh desetletjih. Gotovo pa se deloma prav radi njih Amerika nikoli več ne bo mogla povrniti v razmere izpred »New Deala«.

Naj poudarim še drugo splošno oznako. »Neew Deal« vsebuje mnogo stvari toda v osnovi je ameriški — ameriško sijajen in protisloven — dobro mišljen, eksperimentalen, ne povsem zgrešen, do neke stopnje uspešen, skandalozno razsipen, (zdrznem se vedno ob misli na bilijone dolarjev, ki so jih razmetavali, kakor veter jesensko listje), poizkus ki je instinktivno liberalen, napreden. Njegovo politično-socialno ozadje predstavlja gotovo napredno gibanje prvih treh desetletij 20. stoletja. ki sta mu stala na čelu po 1920. »stari Bob« La Folette iz Wiscousina in George Norris iz Nebraske. Niegova največja odlika pa je najbrže, da je politično vzgajal široke množice ameriškega ljudstva. (Konec.)

Prevedel V. K.

Gospodarstvo

Koliko kmetijskih pridelkov smo lani izvozili

O zunanji trgovini naše države ve kmetsko ljudstvo malo ali nič, čeprav tvorijo kmetijski proizvodi glavni delež našega izvoza. Zunanja trgovina kmetijskih pridelkov je skoraj vsa v rokah države, oziroma državnih ustanov, podjetij, ki jih je država ustanovila z namenom, da bo laže vodila kontrolo in nadzorstvo nad izvozom.

Država vodi o zunanji trgovini nadzorstvo in sestavlja koncem vsakega meseca bilanco (pregled, obračun) o izvozu in uvozu. To nadzorstvo vrši poseben urad pri ministrstvu za trgovino in industrijo: Zavod za zunanjo trgovino, ki objavlja mesečne in letne trgovinske bilance v časnikih.

Pravkar je izdal poročilo o zunanji trgovini v letu 1929. Da se seznanijo s to bilanco tudi kmetski bralci »Edinosti« v naslednjem objavljamo statistiko o izvozu kmetijskih proizvodov.

Od žita se največ izvozi pšenice; lanskoletni izvoz je znašal 17.772 vagonov pšenice v vrednosti 311,700.000 din. Mnogo manj se je izvozilo koruze, 9260 vagonov ali 37.523 vagonov manj kot pa l. 1938. Vrednost izvožene koruze je znašala 79 milijonov din. Pšenične moke in otrobov se je izvozilo samo za 9,600.000 din. Ječmen in oves se iz naše države ne izvaža. Skupna vrednost izvoženega žita in moke je znašala 390,300.000 din. Slovenija žita ne izvaža, kar je bralcem znano in mora še uvoziti za prehrano svojega prebivalstva 10.000 vagonov pšenice in 400 vagonov koruze v vrednosti kakih 240,000.000 din.

Glavni izvozni premet slovenskega kmetijstva je živinoreja. Največ se izvozi prašičev; iz vse države se je lani izvozilo 298.440 prašičev v vrednosti 484 milijonov din. Lani se je izvozilo 38.450 prašičev več kakor pa v l. 1938. Vrednost izvoženih prašičev pa se je dvignila za 107 milijonov din; to pomeni, da se je cena prašičem povprečno nekoliko dvignila. Tudi goveje živine se je lani izvozilo več kot pa 1938., ko smo izvozili 27.362 glav goveje živine, lani pa 35.253 v vrednosti 107,600.000 din. Konj se je lani malo izvozilo, pač pa se še precej izvozi iz južnih krajev države ovc in koz. Vrednost vse lani izvožene živine je znašala 657,500.000 din nasproti 552,400.000 din v letu 1938., to je za 105 milijonov din več. Koliko živine se je izvozilo iz Slovenije poročilo ne pove, gotovo pa je znašala vrednost iz Slovenije izvožene živine več kot desetino vse izvožene živine. Slovenija izvozi letno 40.000—45.000 prašičev; toliko jih je gotovo tudi lani, prav tako izvozi sorazmerno precej goveje živine, manj konj, medtem ko pa koz in ovc ne izvaža. Če postavim trditev, da se je izvozilo iz Slovenije v vrednosti 75 milijonov din, menim, da ni pretirana.

Slovenija je zastopana močno pri izvozu perutnine in jajc. Vrednost lani izvožene prutnine in jajc znaša 204,800.000 din. Veliko se je izvozilo tudi mesa in masti (za 485 milijonov din). Skupna vrednost izvožene perutnine, jajc, mesa, mesn. izdelkov in masti znaša 689,800.000 din. Če prištejemo zraven še sir in maslo, ki se ga je izvozilo za 28.800.000 din, dobimo čedno vsoto 718,600.000 din.

Sočivja ne izvažamo, prav malo tudi stročnice; fižola se je izvozilo za 37,800.000 din. Pač pa se izvozi precej sadja, svežega in suhega. Vsega sadja se je izvozilo za 243 milijonov din. Vina se je izvozilo 941 vagonov v vrednosti 31,800.000 din. Tudi hmelja se je veliko izvozilo (za 109,800.000 din). Vrednost lani izvoženega hmelja se je napram predlanskim podvojila, kar pa moramo pripisati dvigu cen. Južni kraji tudi izvozijo mnogo konoplje, ki se je izvozila v vrednosti 237 milijonov din.

Poleg teh kmetijskih proizvodov se je izvozilo še nekaj drugih, vendar v tako majhni meri, da jih ni vredno omenjati. Skupna vrednost izvoženih kmetijskih proizvodov je 2 milijardi 384 milijonov dinarjev. Toda to ne pomeni, da so prejeli toliko za svoje pridelke in živino kmetje v Jugoslaviji, ampak za to ceno so bili prodani njihovi proizvodi v tujino. Preprost trgovski račun, s katerimi računajo naši izvozniki in tudi država, ki je, kot sem že zgoraj omenil, glavni izvoznik kmetijskih proizvodov, nam pove, da niso prejeli jugoslovanski kmetje niti polovico te vsote, to je 1 milijardo 190 milijonov din za svoje delo. Kajti cena, po kateri proda kmet svoje pridelke, je plačilo za njegovo delo, česar se kmetsko ljudstvo še ne zaveda.

O načinu izvoza kmetijskih pridelkov pa se bomo še pomenili, kakor tudi o vplivu na naše državno gospodarstvo.

Jos. Udovič.

Nad milijardo terjatev v tujini

V raznih gospodarskih krogih zadnje čase živahno razpravljajo o terjatvah, ki jih imajo jugoslovanski državljani v inozemstvu, v prvi vrsti v onih državah, s katerimi nimamo klirinškega plačilnega prometa in je treba blago v medsebojnem prometu plačati z devizami. Kolikor se da pregledati, imajo naši državljani v tujini terjatev nad eno milijardo dinarjev, in to predvsem za razno blago, del zneska pa izvira iz drugih naslovov, iz dela, usług, protiračunov itd.

V Beogradu razmišljajo o tem, ali ne bi kazalo tudi pri nas popisati vse naše terjatve v inozemstvu, kakor so to storile nekatere države, kot Nemčija, Francija, Anglija, Belgija itd. Tam so bili državljani prisiljeni, da so oblastvom natančno navedli in podrobno opisali terjatve in državi tako omogočili pregled o lastnini svojih državljanov v tujini. V nekaterih državah so morali celo prijaviti vse inozemske delnice in druge vrednostne papirje in jih morajo imeti na razpolago, ako jih bo država potrebovala za poravnavo svojih obveznosti.

Nekaj podobnega se propagira tudi pri nas. Pri tem naglašajo, da ni samo potrebno, da imajo merodajna mesta pregled o imovini državljanov v tujini, ampak da se tudi napravijo potrebni koraki, da se te terjatve primerno izkoristijo. Naše gospodarstvo zelo potrebuje razne surovine, ki jih ne more dovolj dobiti, v prvi vrsti zaradi pomanjkanja zadostne množine deviz. Ako bi pa uporabili terjatve naših državljanov, potem bi imeli nad eno milijardo dinarjev prostih vrednot, ki so enako vredne kot devize. Z drugimi besedami: s to milijardo bi se v inozemstvu plačalo blago, ki ga potrebuje naše gospodarstvo, protivrednost za terjatve pa bi se doma izplačala v dinarjih ali pa kompenzirala na kak drug način.

Tržne cene

Za najpotrebnejša živila so v Mariboru zadnje dni veljale sledeče cene pri okoliških kmetih:

Teletina 8 do 12, svijina 10 do 12, izluščena 13 do 14, riba 16 do 17, zajec 13 do 14, salo 15 do 16, slanina 14 do 15, pljuča s srcem 7 do 8, jetra 8 do 10, reberca 10 do 12 in glava z jezikom 5 do 7 dinarjev za kilogram; piščanci 26 do 70 din za par, kokoši 22 do 32, purani 45 do 65 in kunci 15 do 30 din za komad; krompir 1.50 do 2 din za kilogram ali 10 do 11 dni za merico po 7 kg, čebula 2.50 do 3.50, česen 8 do 10, kislo zelje 4, kisla repa 2 in hren 7 do 9 din za kilogram, karfijola 3 do 12 din za komad ali 10 din za kg, zeljnate glave 0.50 do 4.50, repa 0.25 do 0.50, ohrovt 0.50 do 3.50, zelena 0.50 do 3, koleraba 0.25 do 1, por 0.25 do 0.50, redkev 0.25 do 0.50 in endivija 0.50 do 3 din za komad, slednja tudi po 10 din za kilogram, peteršilj in majaron 0.50 do 1 din za šopek, motovilec, špinača in radič 1 din za kupček, pa tudi po 12 do 14 din za kg, vrtno korenje 0.50 do 1 din za kupček; jabolka 4 do 8, hruške 5 do 8, suhe slive 6 do 10, orehi 7 do 8, izluščeni 24 do 28 din za kg; mleko 2 do 2.50 in smetana 10 do 12.50 din za liter, surovo maslo 28 do 32, čajno maslo 36 do 40, kuhano maslo 32 do 36 in domači sir 8 do 10 din za kilogram, jajca 1 do 1.75 din za komad; krapi 12, belice 8 in ščuke 18 din za kilogram; pšenica in proso 2, rž in ječmen 1.75, koruza 1.50 do 2, oves 1, ajda 1.25, proseno pšeno 4, ajdovo pšeno 4 do 5 in fižol 5 do 6 din za liter. Sladko seno se je prodajalo po 110 do 120 in otava po 110 din za metrski stot.

DOPISI

MURSKA SOBOTA

Pred dnevi se je vršilo v Soboti zborovanje okrajne organizacije JRZ, na katerem je govoril minister n. r. Snoj. Pri volitvah novega odbora je bil izvoljen za predsednika bivši nar. poslanec Bajlec.

Prosvetno društvo je uprizorilo 27. in 28. januarja v Prosvetnem domu komedijo »Dva para se ženita«.

Šahovska simultanka. Šahovski krožek SK Mure je priredil 30. t. m. v restavraciji Vučak simultanko svojega člana g. Nemca.

Sokolsko društvo priredi na pustni torek, 6. februarja, svojo že običajno maškarado s plesom. Najlepše maske bodo ob tej priliki nagrajene.

Banovinska kmetijska trsnica je preteklo leto prodala 420.000 sadik. Izkupiček preteklega leta znaša ob tem nekaj okrog 14.000 din.

PRAGERSKO.

Občni zbor Sokola Pragersko. Sokolsko društvo Pragersko je imelo redni letni občni zbor, ki ga je vodil starosta brat Božič Roman. V kratkih besedah je orisal vse težkoče pragerskega društva. Po nagovoru so sledila poročila funkcionarjev, nato pa volitev novega odbora, v katerega so bili izvoljeni: za starosto br. Suršak Alojz, podstarosto Vodeb Jože, tajnik Velikonja Vojko, načelnik Prener Alojz, podnačelnika Podgoršek Franjo in Vindiš Karol, načelnica Vršič Štefka, podnačelnica Bizjak Dragica.

Pragerska osnovna šola brez upravitelja. Odkar je odšel iz Pragerskega šolski upravitelj g. Ludvik Mašat, je ostala šola brez upravitelja in tudi brez učne moči.

PTUJ.

Minulo nedeljo je okrožje Kmetskih fantov in deklet imelo »Pri zvezdi« redno sejo pod predsedstvom Joška Tomažiča, na kateri so številni predstavniki društev Kmetskih fantov in deklet iz ptujskega in ljutomerskega okraja obravnavali razne tekoče organizacijske zadeve, zlasti delovni načrt. Nadalje je bilo sklenjeno, da se bo vršil v začetku meseca marca v Ljutomeru prosvetno-organizatorični tečaj.

KOG.

V ponedeljek se je pri nas vršilo sadjarsko predavanje, na katerem sta predavatelja gg. Ivo Bregant in inž. Janežič pojasnila nevarnost, ki grozi od razširitve kaparja St. Joze in kako se je treba pred njim varovati. V debato so posegli predsednik Sadjarske in kmetijske podružnice g. J. Tomažič, predsednik občine g. Orešnik Peter in drugi, nakar je bilo sklenjeno, da se bo izvršila širokopotezna škropilna akcija z drevesnim karbolinejem.

SV. BOLFENK PRI SREDIŠČU.

Preteklo nedeljo je v tukajšnji šoli priredilo društvo Kmetskih fantov in deket gledališko predstavo z vprizoritvijo narodne igre v štirih dejanjih »Voda s planine« po Potrčevem prevodu, ki je gmotnem in moralnem oziru prav dobro uspela. Kljub snegu in zametom je bila mala šolska soba prenapolnjena, znak, da so si naši igralci po več uspelih igrah pridobili zaupanje občinstva. Tudi to pot so ljudje odhajali zadovoljni, saj je igra v režiji g. Flajsa bila dobro podana, vsi igralci brez izjeme, tudi novinci, ki jih je nekaj bilo, so se potrudili in se dobro izkazali, za kar so želi obilo priznanja. Zlasti so bili posrečeni v svojih vlogah: župan, tajnik in poslanec, ki jih je razkrinkal energični kmet Stanko s pomočjo Nikolaja, katera sta si z nesebičnim delom pridobila simpatije cele vasi in tako zmagala. Upamo, da nas agilni dramatski odsek pod vodstvom predsednika J. Tomažiča v kratkem spet iznenadi z enako dobro igro. -o-

ZIMSKE NOVICE IZ PRLEKIJE.

Poletni suši je sledila zelo mrzla, suha zima brez snega, ki ima že hude posledice: vode primanjkuje že povsod. Redki studenci so ves dan oblegani od ljudi, ki pridejo po vodo z velike daljave peš ali z vozili. Tudi potočni mlini so po večini brez vode in zamrznjeni, tako da morajo kmetje in vinčarji spravljati zrnje za mletje v oddaljene motorne mline. Tudi mlini na Muri in Dravi, ki so v poletni suši mnogo zmleli, sedaj zaradi ledu že delj časa počivajo. Zaradi hudega mraza do — 20 in več stopinj je nastalo tudi mnogo škode na krompirju in drugih živilih, ki niso dovolj zavarovani, pa tudi siromašni sloji, ki nimajo potrebnih drv za kurivo, so zelo prizadeti. Zadnji čas je pa še zapadel visok sneg s silnimi zameti, ki ovirajo ves promet. Vozniki, ki so željno pričakovali snega, da bi na saneh lažje opravili po slabih cestah potrebne vožnje: gnoj do goric, drva, premog, zrnje v mlin in druge vožnje, so spet razočarani, ker je snežni metež ponekod zametel klance popolnoma, drugje pa odnesel s ceste sneg, da so za promet s sanmi neuporabne. Tudi rigolanje po goricah je po novem letu onemogočeno, ker je zemlja zmrznjena do 30 in več cm globoko; zato so delavci v tem času brez zaslužka. Ker splošno primanjkuje petroleja, se zimski večeri okoli luščenja koščic, česanju perja in žganjekuhe vršijo ob skoraj pozabljenih karbidnih svetilkah. -č.

IVAJNKOVCI.

Dne 23. jan se je vršila pri nas v dvorani kolodvorske restavracije 15. razstava vina in vinski sejem, ki ga je priredila Vinarska zadruga »Jeruzalemčan«. Na razstavo je bilo poslanih 101 vzorcev vina, od teh 85 vzorcev sortiranega, ostalo pa iz mešanih nasadov. Na prodaj navedene količine vina so znesle 4300 hl. Vso razstavljeno vino je bilo izključno iz ormoško-ljutomerskega vinskega okoliša, ker je bilo le to pripuščeno. Cene so se gibale od 4 do 5 din za navadna in 6 do 8 din za boljša sortirana vina.

Vino, ki je letos zaradi večje količine sladkorja nekoliko kasneje dozorelo, je sedaj že po večini čisto, prijetnega harmoničnega okusa z malo množino kisline. To se je prav posebno opazilo, da imajo vina letnika 1939 razmeroma malo kisline, izvzemši nekaj slučajev.

Na usph sejma je neugodno vplival prejšnji dan zapadli sneg z zameti.

Prireditev, 15 po redu, je bila dobro organizirana in je upati, da se bo tradicionalna prireditev tudi v bodoče ohranila.

Pismo iz Dolenjske

»Ti draga dolenjska dežela, kako si lepa in kako dobri so tvoji ljudje!« Tako vzklikne vsakdo, ki pogleda sem prvič in vidi le tisto, kar je zunanjega. Vse drugače pa doživija Dolenjsko in njeno življenje tisti, ki biva tukaj dalje časa in nima zavezanih oči.

Zares lepa je ta slovenska dežela in bogata po svojih naravnih dobrinah, toda vsa nebogljena in revna je v svojem gospodarsko-socialnem življenju. Tu je človek trpin na svoji krpi zemlje, ki ji daje svoj znoj in svojo kri, pa mu kljub temu ne more dovolj roditi; kajti te zemlje je premalo in je delo preslabo plačano!

Kako je s tem, nam najlepše prikaže primer kmeta s 13 ha zemlje. Kmetu bi naj bil izključni poklic kmetovanje. Kajti če se ves posveti samo svoji kmetiji, lahko ta res dobro uspeva. Da, takšna je napisana želja in zahteva. Toda v resnici je drugače: »sila kola lomi«. In tako je tudi v primeru našega kmeta, ki je v letih 1921—1929 poleg kmetovanja moral prevažati za neko tvrdko les, v letih 1929—1936 podirati v gozdu tuje drevje ter napravljati drva, danes pa mora iskati vsakršnega priložnostnega dela.

Ta kmet in obenem težak mi je pred dnevi pripovedoval: »Imam precej grunta, pa ob njem ne morem živeti. Kar prodam, nima cene, pravega pridelka pa ni. Njive in travniki propadajo iz leta v leto, ker ni dovolj domačega in ne umetnega gnojila. Delam kot živina, pomagajo mi žena in otroci, pa vse skupaj nič ne izda.

Sedaj, ko je pritisnila takšna zima, nimamo skoraj kaj obleči. Imam pet otrok in nobeden nima tople suknje. Najmanjša dva sta brez čevljev. Prodati nimam kaj. Zato primem za vsakršno delo, samo da nekaj prislužim za prvo silo. Zdaj na primer tešem v bližnjem gozdu za mestnega trgovca. V najhujšem mrazu mi pot curkoma teče. Hrano imam svojo — pičlo — in zaslužim po 25 do 30 din na dan. Nimam počitka, ki sem ga tako zelo potreben. Mučim se, da nadomestim to, česar mi ne da kmetija!«

Dovolj zgovorna slika! Naš dolenjski kmet nima na svoji kmetiji dovolj pridelka in zaslužka, da bi se mogel preživeti. Iskati mora delo izven grunta. Vedno bolj postaja pravi najemni delavec. Z eno nogo stoji v kmetiji, z drugo pa izven nje.

Dolenjski kmet se vedno bolj proletarizira. Ne dela več za svojo zemljo, ki je že last dolgov, odnosno upnikov. Z delom na gruntu se ne more preživljati in je odvisen od priložnostnega, neorganiziranega dela. Tako ga lahko izkorišča vsakdo, ki ima količkaj denarja in zna izrabiti konjunkturo ali ugodne razmere.

Vse to pritiska našega dolenjskega človeka, ki je mehak in dober, tako da ne ve danes ne kod ne kam. Zato gre danes vedno za tistim, ki mu prvi pokaže drobtinico kruha, pa čeprav mu je niti ob največji hlapčevski pohlevnosti ne da.

Toda težko delo in trpljenje vedno bolj krepita ter ravnata hrbtenice dolenjskih ljudi. Ti hodijo vedno bolj ravno, nočejo se več toliko vklanjati kot doslej, ampak hočejo za svoje delo pravico in človeka dostojno življenje!

350 VAJENCEV JE ZBOROVALO.

Mariborski mestni medstrokovni odbor je sklical vajeniško zborovanje. Odzvalo se je vabilu 350 vajencev in vajenk, ki so se zbrali v dvorani in po hodnikih Delavske zbornice. Vodil je zborovanje podpredsednik medstrokovnega odbora Miloš Zidanšek, govorila sta Kohajzl o vajencih in strokovni organizaciji, Kranjc pa o položaju vajencev. Elza Januševa je predlagala resolucijo, ki je bila soglasno sprejeta.

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

Kje kupujete specerijsko blago najcenejše? Pri **Ivanu Lahu**

!! Vsa naročila se dostavljajo na dom !!

Maribor, Glavni trg štev. 10

Izdaja konzorcij »Edinosti« v Mariboru. Predstavnik **Andrej Žmavc**, ravnatelj kmetijske šole v pokoju. — Odgovorni urednik **Jaroslav Dolar**, novinar. — Tiska Mariborska tiskarna d. d., predstavnik ravnatelj **Stanko Detela**, vsi v Mariboru.